

WAT 'ANDEREN DOEN

Uit de regionale bladen

De Omroeper, historisch tijdschrift voor Naarden (jrg 8, nr.4) opent met een artikel over de vee-markt, dat rijk is voorzien van afbeeldingen. Hertog Albrecht van Beieren schonk Naarden op 13 januari 1380 het privilege om twee jaarmarkten te houden. De ene werd gehouden op de donderdag na 'beloken Pasen' en de andere op 'elf duizend maagdendag'. De markt duurde elk acht dagen. In 1596 werd deze markt een vee-markt. In onze eeuw – om precies te zijn 23 februari 1966 – werd de markt opgeheven. Het tweede artikel gaat over het Brieglebhuis. Dit huis verscholen in de Valkeveense bossen bood aan kinderen uit de Amsterdamse volkswijken een gelegenheid om op vakantie te gaan. Het huis werd genoemd naar de directeur van de Hilversumse Ripolinfabriek, de heer Gustav Briegleb, die jarenlang schoolreisjes had gefinancierd en die bij zijn dood een legaat naliet waardoor dit huis gebouwd kon worden. Het derde artikel is een deel uit een serie artikelen over Bastion Katten. In dit deel wordt het bastion in de 19e eeuw belicht. Redactie: H. Schaftenaar, 035-6946860

In de Gloriosa (jrg 12, nr.3) verhaalt oa. van kralen uit Ankeveen. Het is de neerslag van een lezing van de heer Veenman en min of meer een vervolg op een artikel van de heer Daams uit 1991 over de 's-Gravelandse kralen. In 1669 trouwde een telg uit het welvarende Amsterdamse koopmansgeslacht De Wale met de Vrouwe van Ankeveen, Mathildis Schaeck. Daarmee kwam de familie in het bezit van de 'Heerlijkheid Ankeveen'. In hetzelfde jaar liet de nieuwe eigenaar er een zomerverblijf bouwen. Voor de aankleding van de 'Lusthof' werden oa. in Amsterdam geproduceerde blauwe kralen gebruikt. Deze kralen waren goedkope ruilobjecten waarmee de VOC en de WIC ruilhandel bedreven. Dat ook rijkdom vergankelijk is, laat het laatste paragraafje van het artikel zien. Van het zomerverblijf van de trotse en rijke 17e en 18e-eeuwse kooplieden is vrijwel niets meer over. Over de vergane glorie ligt thans het groen van de weilanden. Redactie: A.D. Wumkes, 035-561100

B. de Licht opent het *Tijdschrift van de Historische Kring Loosdrecht* (jrg 22, nr.104) met een artikel over de Tweede Wereldoorlog. Het vertelt kort het verhaal van een Canadees, James Curtis, die bij de bevrijding aanwezig was. Op de terugreis ontmoette hij in Londen een Hongaar, die in Nederland in de gevangenis gezeten had. Hij hoorde elke ochtend om zes uur acht gevangenen gefusilleerd worden. Eenmaal in Canada gekomen vertelde Curtis dit verhaal door. Dit verhaal is in een gedicht gevangen door Stanley Clark en bij het artikel opgenomen. In het blad zijn verder nog artikelen te vinden over een 17-eeuws schertsglas dat zich in kasteel Sypestein bevindt en een verhaal over de 'bus van Oud-Loosdrecht' of wel een locale voorloper van het ziekenfonds. De ordonantie van deze 'bus', die zestien pagina's telt, stamt uit 1820. Over het ontstaan van dit fonds is niets bekend. In Tienhoven werd zo'n fonds opgericht in oktober 1785 'wegens verval van de Diaconie-Kas'. De auteur veronderstelt dat dit ook in Loosdrecht wel eens het geval kan zijn geweest. Redactie: F. Brand, 035-5824102.

Vijftientig jaar geleden verdwenen Brug en Reevaart uit het dorpsbeeld van Nederhorst den Berg. Reden voor het blad van de plaatselijke historische kring *Werinon* (okt.1995, nr 19) om er enkele impressies aan te wijden. Kees van Huisstede verhaalt van zijn grootvader Jan van Huisstede (1868-1953), die brugwachter werd in 1903 en die ook tot taak had tol te heffen van elk motorvoertuig van buiten Nederhorst. Zo hield hij ook een mooie auto aan waarin de Duitse keizer Wilhelm II zat. De keizer wilde een bezoek aan het kasteel brengen. Opa van Huisstede liet de hoogwaardigheidbekleder passeren zonder dat hij tol behoeftde te betalen. Jan Baar is de auteur van een artikel over de Keulse vaart en de Bergse Brug. De Reevaart (genoemd naar de heer Van Reede, ambachtsheer van Nederhorst) was een onderdeel van de Keulse vaart en splitste het dorp in twee delen. Uiteraard moest er toen een brug komen op kosten van Utrecht.

In 1630 werd de nieuwe oeververbinding onder beheer gesteld van de ambachtsheer van Nederhorst. In jaren tachtig van de 19e eeuw werd de houten brug vervangen door een ijzeren. Deze brug bepaalde tot 1970 het dorpsgezicht en viel toen ten prooi aan de slopershanden. De Reevaart was toen ook al dicht gespoten. Een stukje Nederhorst was geschiedenis geworden. Redactie: G.J.M. Baar, 0294-254368.

De *Vechtkroniek* (april 1995, nr. 2) het blad van de historische kring van Loenen staat in het teken van de oorlog. Eindredacteur opent het themanummer met een compact artikel waarin het wel en wee van de gemeenten Loenen, Loenersloot, Nieuwersluis, Nigtevecht en Vreeland in de periode 40-45 wordt behandeld. Ook de dagboeknotities van meester Van Schie zijn de moeite van het lezen waard, zeker voor diegenen die de oorlog meegemaakt hebben. Een zeer interessante bijdrage is het artikel over de Cronenburgherbrug of 'Mussertbrug'. Deze brug is één van de sporen die de NSB-leider in het Gooi en de

Vechtstreek heeft achtergelaten. Redactie: Ruurd Ubels, 02943-231456

Ook het meinummer van *St Maerten* (mei 1995, nr.13) het tijdschrift van de historische kring van Maartensdijk staat in het teken van de laatste wereldoorlog. Het openingsartikel beschrijft de noodlottige razzia in Westbroek op de bevrijdingsdag, waarbij slachtoffers vielen zowel onder burgers als mensen uit het verzet. De Maartensdijkse huisarts W. Steijling zette in Hollandse Rading een noodziekenhuis op. Hulpbehoevenden, evacués en hoogzwangere vrouwen konden daar terecht. W.Hoebink doet in zijn bijdrage 'De crash in Groenekan' een beroep op de bevolking van het dorp om in de toekomst niet meer voorbij te gaan aan de crash, die een Duitse bommenwerper maakte op 28 mei 1944 in een polder vlakbij Groenekan. Drie van de vier bemanningsleden kwamen om. Redactie: N.J.M. Adema, 03469-1179

W.J.D.

Eerste uitgaven omgevingsonderwijs

Bijna twee jaar geleden werd in onze regio het initiatief genomen om te komen tot de productie van lesmateriaal voor de eigen omgeving. Dit in het kader van de zogenaamde *basisvorming*. In de *Wet op de Basisvorming* heeft de overheid namelijk bepaald, dat leerlingen in de onderbouw van het voortgezet onderwijs meer begrip moeten krijgen voor hun eigen omgeving.

Na een voorbereidende periode, waarin uitvoerig overleg plaatsvond met het onderwijsveld, werd de *Stichting Omgevingseducatie Gooi, Vecht- en Eemstreek* opgericht. Er waren intussen werkgroepen geformeerd, redakties die de eerste uitgaven voorbereidden. Subsidieaanvragen en overleg voor sponsoring kostten de nodige tijd. De uitgeverij Verloren te Hilversum werd bereid gevonden om de aanloopkosten van het project te dragen.

De overkoepelende onderwijsorganisatie (Algemeen Pedagogisch Studiecentrum, Katholiek Pedagogisch Centrum en het Christelijk Pedagogisch Studiecentrum) participeerden ofwel in het stichtingsbestuur of in een platformover-

leg, waarin ook organisaties op het gebied van natuur en milieu zijn vertegenwoordigd. Ook het Ministerie van O&W, middels het door haar opgerichte bureau *Proces Management Basisvorming* raakte in het proces geïnteresseerd. Intensief overleg vond plaats om te zien of de werkwijze van de stichting een blauwdruk kon zijn voor soortgelijke initiatieven in andere regio's. Ook werd een eerste subsidie van O&W verkregen.

Inbreng historische verenigingen

De leerlingenboekjes die worden ontwikkeld zijn bedoeld om de leerling thuis of op school kennis te laten maken met verschillende kanten van zijn eigen omgeving. Organisatorisch een heel moeilijke opgave, omdat de leerlingen soms in kleine gemeenten wonen, waarvoor moeilijk aparte boekjes kunnen worden gemaakt. Het leerlingenmateriaal is om die reden geschreven vanuit een regionale benadering, waarbij een globaal beeld van de gehele regio wordt gegeven. Maar daarmee is de kous nog niet af.

Naast dit lesmateriaal werden *bronnenbrie-*

ven ontwikkeld. Betrekkelijk kleine opdrachten die de leerling (samen met anderen of op eigen houtje) in zijn directe woonomgeving kan doen. En dat buiten schooltijd. Huiswerkopdrachten dus eigenlijk, maar dan wel bijzondere. Een leerling van een school in Hilversum, maar woonachtig in Eemnes, kan b.v. een bronnenbrief uitwerken over de kerk in zijn eigen dorp.

Voor de opzet van dergelijke bronnenbrieven is de medewerking ingeroepen van historische verenigingen in de regio. En er is enthousiast op gereageerd. De heer Piet Timmer, bestuurslid van de St. Tussen Vecht & Eem, werkt actief mee. Dankzij zijn inzet worden diverse historische verenigingen goed geïnformeerd en gemotiveerd. Want het bleek soms niet zo eenvoudig om voor het onderwijs bruikbaar materiaal te leveren. Om één van de bestuursleden te citeren: *Ik snapte er in het begin niets van, maar ik heb zoveel geleerd dit jaar! Het is leuk!* Bij de ontwikkeling van een deel van de bronnenbrieven worden de historische verenigingen terzijde gestaan door de Stichting Regionale Geschiedbeoefening Noord-Holland, consulente mevr. K. Bossaers. Ook de St. Stichtse Geschiedenis Utrecht verleent haar medewerking.

Ook de natuur- en milieuorganisaties (Ver. Natuurmonumenten in 's-Graveland, Goois Natuurreservaat, I.V.N. en Kasteel Groeneveld), de (streek)archieven en de musea verleenden hun medewerking aan de totstandkoming van dergelijke bronnenbrieven. Op dit moment zijn er al ca. 50 van gemaakt of in voorbereiding.

Verschillend niveau

De eerste boekjes in wat de *streekreeks* wordt genoemd, naderen thans hun voltooiing. Auteurs zijn: Pier van Leeuwen, Karel Vlak en Inno de Veen. Ze schreven hun leerlingenmateriaal in twee versies. Een eenvoudige, bestemd voor het VBO (Voortgezet Basis Onderwijs) en MAVO, een moeilijker versie voor MAVO/HAVO/VWO. Het eerste boekje verschijnt eind januari en heet *Stad en land tussen Vecht en Eem*. In feite een verkenning vanuit de vakken aardrijkskunde en geschiedenis, met mogelijkheden voor biologie en godsdienst. Het tweede onderwerp sluit vooral aan bij geschiedenis. *Rondom Gooise heuvels* behandelt de regio vanuit de prehistorie. Het derde boekje *Met man en*

macht, met wal en water! gaat over de verdedigingswerken van Gooi- en Vechtstreek. Behalve aardrijkskunde en geschiedenis biedt dit onderwerp ook aanknopingspunten voor het vak biologie. Deze laatste twee boekjes (ook in twee versies) verschijnen in februari 1996. Door de vertraging en de oplopende kosten heeft uitgeverij Verloren wat meer afstand genomen van het project, maar gelukkig werd de uitgeverij BKE te Baarn bereid gevonden de uitgave te dragen. De prijs voor de leerlingenboekjes (inclusief museumbezoek) zal w.s. rond f 7,50 per deeltje bedragen. In het onderwijs wordt dit niet als een grote hindernis voor het project gezien.

Introductie in het onderwijs

Het welslagen van het project staat of valt met de deelname van de scholen in de regio. In de voorbereiding is er met heel veel scholen contact geweest. Daaruit is het beeld ontstaan dat men wel mee wil doen, maar dat er eigenlijk geen tijd voor voorbereiding is. De *St. Omgevingseducatie* is hier dan ook van uitgegaan en probeert het materiaal zoveel mogelijk 'panklaar' voor de docenten en leerlingen op te lepelen.

Ter introductie zullen enkele *workshops* worden gegeven voor docenten en schoolleiders. De organisatie is in handen gegeven van het Katholiek Pedagogisch Centrum (KPC). De eerste bijeenkomst is gepland op 31 januari 1996 in het Bezoekerscentrum 's-Graveland en staat in het teken van de verschijning van de eerste uitgave. De andere twee volgen op 7 en 14 februari 1996, resp. in Museum Hofland te Laren en het Vesting Museum te Naarden. Alle bijeenkomsten zijn van 13.30-17.00 uur.

JEL

Inlichtingen over boeking en kosten: St. Omgevingseducatie Gooi, Vecht- en Eemstreek, Kerkbrink 6, 1211 BX Hilversum, Coördinator: Alice Geysel, tel. 035-6292508 of 035-6857598.

Dienstbodehuis Zonnestraal overgedragen

Op 6 oktober werd het *Dienstbodehuis* op Zonnestraal officieel geopend en overgedragen. Ruim 200 genodigden maakten het feestelijke gebeuren mee. Velen uit de wereld van de architectuur. Maar ook vertegenwoordigers van rijk, gemeente Hilversum en het Ziekenhuis.

Prof. J. van Stigt, architect en hoogleraar aan de faculteit der Bouwkunde aan de TU van Delft, memoreerde in een toespraak de voorgeschiedenis, die u door het artikel in het vorige nummer van dit blad inmiddels kent (blz. 131-137). Uit zijn verhaal bleek dat het welslagen van het project aan een zijden draadje gehangen. Na de eerste financiële toezeggingen (Sigma, B.N.A. en TU Delft) leken de bronnen opgedroogd en vreesde men voor een fiasco. Enkele particulieren, de heren 't Hart, Nivard en Hofmans, de stiefzoon van Duiker, hebben hun nek uitgestoken. Er werd een stichting opgericht en vanaf dat moment ging alles van een leien dakje. Ook de Rijksdienst voor de Monumentenzorg liet zich nu niet onbetuigd, al werd het werkaandeel van de studenten aanvankelijk wat geringschattend beoordeeld. Maar ze kregen het toch voor elkaar. *De watjes uit Delft bleken kanjers te zijn!* De Universiteit van Delft is trots op ze.

Namens de *kanjers* sprak Camiel Berns, die tijdens de restauratie als uitvoerder optrad. Ook hij bedankte iedereen die een positieve bijdrage had verleend bij het proces.

Ook G.H.J. Huffmeijer, directeur van het ziekenhuis Hilversum – de eigenaar van *Zonnestraal* –, sprak vriendelijke woorden aan het adres van de studenten. Hij wees op het belang van het herstel van *De Koepel* als voorbeeld voor de totale restauratie van het Zonnestraal-complex. Uit zijn woorden kon worden opgemaakt, dat nu ook de directie en het bestuur van het Ziekenhuis Hilversum overtuigd is geraakt van het unieke karakter van *Zonnestraal* en zich voor het volledige herstel wil inzetten. Een aantal jaren geleden werd door deez' en geen aan die goede instelling nog wel eens getwijfeld. In het commerciële klimaat van het ziekenhuisbeheer heeft de toegezegde subsidie van zeven miljoen gulden voor de restauratie door de voormalige staatssecretaris Hedy d'Ancona natuurlijk ook

heilzaam gewerkt. Zoals bekend wil het ziekenhuis Hilversum in het complex een verzorgingscentrum onderbrengen voor mensen die herstellend zijn van ziekte of overspannenheid, maar die een minder intensieve verzorging behoeven dan in een ziekenhuis wordt geboden.

Tot slot sprak Joke Ubbink, wethouder voor Cultuur van de gemeente Hilversum. Geïnspireerd door de twaalf segmenten van het Koepelgebouw was haar betoog gebaseerd op zes begrippenparen. Voor elk van die begrippenparen een betoog, waarvan het verslag hier te ver zou voeren. We pikken er een uit: Het *Koperen Stelen Fonds* van de diamantbewerkersbond (nog steeds eigenaar van de grond) had destijds de visie om goede architecten projecten te laten uitvoeren. De huidige opdrachtgever, de *Stichting Loosdrechtsebos*, kreeg het compliment het plan van de bouwkunde-studenten te hebben aanvaard en een restauratiestichting en een beheersstichting voor *De Koepel* in het leven te hebben geroepen. (Zoals bekend zal het gebouwtje vooral worden gebruikt als expositieruimte en voorlichtingscentrum voor de jonge bouwkunst. In de nog op te richten beheersstichting zal de gemeente Hilversum zijn vertegenwoordigd.)

Namens de gemeente Hilversum overhandigde mevr. Ubbink tot slot aan elk de initiatiefnemers een cadeau: een fraai boekwerk over een andere voor Hilversum zo belangrijke architect, Dudok.

Na het doorknippen van het traditionele lint ging zij de bezoekers voor naar het zojuist gereedgekomen gebouwtje, waarin de eerste tentoonstelling was ingericht: een fotoverslag met toelichting van alle stadia van de voltooide restauratie.

Bij vertrek wachtte de bezoekers nog een aardige verrassing: een fraaie poster van het gebouw en... het laatste nummer van *Eigen Perk* met het restauratieverslag, dat voor de gelegenheid in een grotere oplage was gedrukt.

JEL